

به مناسبت بزرگداشت احمد بن موسی بن جعفر(ع)؛ امین ولایت؛ شاهچراغ شیراز

ششم ذی القعدة روز بزرگداشت احمد بن موسی بن جعفر(ع) خورشید پرفروغ هدایت و شاهچراغ شهر شیراز است. امین ولایتی که از او در چهار خصلت هجرت، جهاد، شهادت و ولایت مداری به عنوان الگوی برتر یاد می کنند.

ششم ذی القعدة روز بزرگداشت احمد بن موسی بن جعفر(ع) خورشید پرفروغ هدایت و شاهچراغ شهر شیراز است. امین ولایتی که از او در چهار خصلت هجرت، جهاد، شهادت و ولایت مداری به عنوان الگوی برتر یاد می کنند.

احمد بن موسی بن جعفر(ع) در ششم ذی القعدة در مدینه دیده به جهان گشود. پدر ایشان امام موسی کاظم (ع) و مادر بزرگوارشان ام احمد از پرهیزگارترین بانوان آن روزگار بود. از لقب های این عالم بزرگ می توان به سید السادات و شاهچراغ اشاره کرد.

ایشان دوره کودکی خویش را در کنار پدر بزرگوارشان امام موسی کاظم(ع) گذراند و از سرچشمه دانش و معنویت ایشان بهره مند شد و از نظر تقوا، فضیلت و پرهیزگاری مورد احترام مردم زمانه خویش بود و همگان را به اسلام ناب محمدی هدایت می کرد.

پس از آن که امام موسی کاظم(ع) به شهادت رسید، حضرت احمد بن موسی بن جعفر(ع) با برادر بزرگوار خویش، امام رضا(ع) بیعت کرد و در کنار ایشان به مبارزه با ظلم و ستم حکومت عباسیان پرداخت. مامون خلیفه عباسی برای محکم ساختن پایه های قدرت خویش، مردم را زیر فشار قرار داده بود و همین امر سبب شکل گیری قیام علیه وی شد.

امام رضا(ع) که هدایت جامعه اسلامی را بر عهده داشت، رهبر این قیام ها در راه برقراری اسلام راستین بود تا مسلمانان به سعادت و آرامش حقیقی دست یابند اما مامون که از این جریان بیمناک بود، امام هشتم شیعیان را وادار ساخت تا ولایتعهدی وی را در آن دوره بپذیرد.

مامون برخلاف میل باطنی امام(ع)، ایشان را از مدینه به توس انتقال داد اما نمی دانست که حضور پر برکت امام هشتم در خراسان سبب خواهد شد تا محبوبیت امام رضا(ع) در نزد مردم بیش از پیش افزایش یابد.

شاهچراغ نیز پس از هجرت برادر والامقام خویش به همراه تعدادی از دوستداران و یاران آن امام همام برای دیدار برادر بزرگوارشان از مسیر بصره راهی خراسان شد.

محبوبیت امام رضا(ع) در نزد مردم از چنان جایگاه والا و ارزشمندی برخوردار بود که خشم و ناخوشایندی مامون را در پی داشت. همین امر سبب شد تا خلیفه عباسی تصمیم به قتل ایشان بگیرد.

مامون عباسی که از هجرت احمد بن موسی(ع) و همراهانش برای دیدار با هشتمین امام شیعیان آگاه شده بود، دستور داد تا تمامی یاران و نزدیکان آن امام را به شهادت برسانند.

احمد بن موسی(ع) هنگامی که در نزدیکی شهر شیراز از شهادت برادر خویش آگاهی یافت با همراهانش برای خونخواهی امام رضا (ع)، در برابر سپاه قتلغ خان حاکم فارس ایستاد و با آنان به مبارزه برخاست.

قتلغ خان که توان مبارزه را در خود نمی دید به سربازانش دستور داد تا شبانه به شاهچراغ و یارانش حمله کنند و در نهایت برادر بزرگوار هشتمین پیشوای شیعیان جهان را در 17 رجب 202 هجری قمری به شهادت رسانند.

مسلمانان تا سده ششم هجری از مکان آرامگاه احمد بن موسی(ع) اطلاعی نداشتند تا آن که در دوره اتابکان فارس، امیر مقرب الدین مسعود بن بدر محل دفن پیکر پاک شاهچراغ را در عمارتی در شیراز یافت و گنبدی برای آن بنا کرد.

شورایعالی انقلاب فرهنگی در ۱۳۸۸ خورشیدی به دلیل جایگاه ارزشمند احمد موسی (ع) روز ششم ذیقعدة یعنی پنجمین روز از دهه کرامت را به نام روز بزرگداشت شاهچراغ در تقویم مناسبت های ملی- اسلامی کشور به ثبت رساند.

پژوهشگر گروه اطلاع رسانی ایرنا به مناسبت روز بزرگداشت احمد بن موسی(ع) با «حجت الاسلام عباس رضوانی نسب» نماینده مجمع طلاب حوزه علمیه قم و پژوهشگر امور دینی به گفت وگو پرداخت.

حجت الاسلام رضوانی نسب با برشمردن ویژگی های شخصیتی و سجایای اخلاقی شاهچراغ، گفت: در کتاب های معتبر تاریخی مهمترین ویژگی های اخلاقی احمد بن موسی (ع) پارسایی، صالح بودن، عابد بودن و ثروت فراوان داشتن است. وی همواره به امر انفاق می پرداخت و بردگان بسیاری را خریداری و آزاد می کرد.

درباره دیگر ویژگی های شخصیتی احمد بن موسی (ع) از امام کاظم (ع) نقل شده که ایشان همیشه به او عنایت ویژه ای داشت و بر برخی دیگر فرزندان مقدم می دانست. «شیخ مفید» از علمای برجسته شیعه هم به نقل از امام کاظم می گوید: «ایشان یک هزار بنده را در راه خدا آزاد کرد. همینطور وی کسی است که به همراه امام رضا (ع) در زمینه اجرای وصیت شریک بوده است».

از مهمترین کمالات شاهچراغ همین فرزند ارشد بودن و هدایت مردم به سمت امام رضا (ع) که این خود درس بزرگی در تاریخ

محسوب می شود.

مقام و منزلت حضرت احمد بن موسی شاهچراغ به اندازه ای بود که مورد توجه خاص حضرت موسی بن جعفر (ع) قرار می گرفت و در این باره در روایت ها آمده است: «20 خادم، ایشان را همراهی می کردند و امام کاظم (ع) نیز لحظه ای چشم از وی بر نمی داشتند.»

این پژوهشگر امور دینی با اشاره به ارتباط نزدیک و عمیق میان این بزرگوار و امام رضا(ع)، خاطرنشان کرد: وی فرزند امام موسی کاظم (ع) و برادر ارشد امام رضا (ع) محسوب می شود که پس از اینکه هفتمین امام شیعیان شهید شدند به این دلیل که بزرگتر از امام رضا (ع) بودند، به طور طبیعی مردم احساس می کردند که باید با ایشان بیعت کنند و در واقع احمد بن موسی (ع) امام می شود، بنابراین به در خانه ایشان آمدند اما شاهچراغ همه آنها را به مسجد دعوت می کند و می گوید: که با اینکه من بزرگتر از برادر امام رضا (ع) هستم اما ایشان پس از پدرم ولی مومنان است و من نیز با برادر بیعت می کنم و همه چون من باید اطاعت او را بکنند و همین امر از کمالات و نشانه بزرگواری حضرت احمد بن موسی (ع) بود.

بر پایه منابع تاریخی شیخ مفید در کتاب «ارشاد» می گوید: «احمد بن موسی جلیل القدر، کریم و پرهیزکار است و موسی بن جعفر (ع) او را بسیار گرامی می داشت و مزرعه خود که مشهور به یسیره بود را به او بخشید.» همینطور امام رضا (ع) در حق برادرشان اینگونه دعا می کرد: «همچنان که حق را پنهان نکردی، خداوند در دنیا و آخرت تو را ضایع نکند.»

وی با تاکید بر این که مادر حضرت شاهچراغ از زنانی به شمار می رفت که همواره مورد توجه و عنایت خاص امام کاظم (ع) بود، گفت: بنا به قول تاریخ نگاران امام رضا (ع) و حضرت شاهچراغ تنی هستند. به دلیل اینکه احمد بن موسی(ع) فرزند ارشد امام هفتم (ع) بود، مادرش را کنیه «ام احمد» دادند. در کتب تاریخی از مادرش به عنوان بانویی با کمال و با وقار دارای جایگاه والا یاد کرده اند که امام کاظم (ع) به ایشان بسیار علاقه مند بودند. پس از سفری که هارون به مدینه داشت و زمانی که وضعیت امام کاظم (ع) و نفوذ ایشان را مشاهده کرد و فرمان دستگیری وی را صادر کرد، ودیعه های امام (ع) در نزد ام احمد بود و اینها اشیای موروثی بودند که از پیامبر (ص) به عنوان رازهای امامت باقی مانده بود که امام پیش از رفتن به بغداد امانت ها را به ام احمد سپرد.

بنابراین این بانو محرم اسرار امام هفتم(ع) بود و به نقل از خودش بیان شده که روزی امام ایشان را صدا می زند و امانت ها را به وی می دهد و می گوید که کسی را از وجود اینها آگاه نکن تا زمان مرگش، پس از این واقعه آنها را به یکی از فرزندانم بده که در آن زمان امام رضا (ع) امانتی ها را گرفته بود.

این پژوهشگر امور دینی درباره ورود احمد بن موسی(ع) به ایران و انگیزه های وی، بیان داشت: درباره سفر او منابع گوناگونی وجود دارد و این قسمت از زندگی شاهچراغ فاقد شفافیت است. برخی عقیده دارند احمد بن موسی(ع) در بغداد ساکن بود و آن زمان که خبر شهادت و درگذشت ناگهانی امام رضا(ع) به گوشش رسید، به شدت ناراحت شد و آن گاه با همراهانی بسیار در حدود سه هزار تن به خونخواهی و انتقام از مأمون به ایران آمد. طبق این منبع، او در قم و ری با سپاهیان مأمون جنگید و سرانجام به خراسان آمد و در جایی نزدیک اسفراین در جنگ با لشکریان مأمون به شهادت رسید.

بعضی دیگر براین باورند که شاهچراغ(ع) پیش از درگذشت امام رضا(ع) و مقارن با ولایتعهدی او همراه عده ای قصد عزیمت به ایران کرد تا به برادرش بپیوندد. بر پایه این منبع، حرکت او به طرف فارس بوده است.

برخی نیز معتقدند که سپاهیان مأمون در نزدیکی شیراز با او جنگیدند. هنگامی که یاران احمد بن موسی(ع) شنیدند امام رضا(ع) وفات یافته است، متفرق شدند و به طرف شیراز رفتند.

نماینده مجمع طلاب حوزه علمیه قم با اشاره به گزارش های تاریخی مبنی بر اینکه فرزندان حضرت موسی بن جعفر(ع) همگی دارای فضایل بی شماری بودند، تصریح کرد: از فرزندان بلافضل حضرت موسی بن جعفر(ع) که کنار حضرت شاهچراغ آرمیده اند می توان به حضرت «سیدعلاءالدین حسین» و حضرت «محمد بن موسی» (ع) اشاره کرد که همواره زیارت این امامزادگان مورد توجه بزرگان و فقها قرار و این حرم مطهر در نزد مردمان شیراز دارای شکوه و قداست است؛ به همین سبب همیشه پذیرای عاشقان ولایت و امامت به شیراز بوده اند. این زیارتگاه مهم شیعیان، از لحاظ توریسم مذهبی نیز شیراز را جزو نقاط مهم ایران قرار داده به نحوی که شیراز سومین شهر مذهبی ایران نام گرفته است. از لحاظ تعداد زائر نیز این آرامگاه پس از آرامگاه برادر بزرگوارش امام رضا(ع) و خواهر گرامیش حضرت معصومه (ع) بیشترین تعداد زائر را به خود اختصاص داده است. در منابع تاریخی برادران و همراهان دیگری بیان شده اند که همه آنها با خانواده هایشان بودند، شاهچراغ به دلیل نسبت تنی با امام رضا (ع) و زهد و پرهیزکاریش مشهورتر است.

این پژوهشگر امور دینی درباره پیدایش آرامگاه شاهچراغ، گفت: برپایه آنچه در تاریخ مطرح شده قبر وی تا دوره عضدالدوله دیلمی مخفی بوده و فردی از آرامگاه او اطلاعی نداشته است. یکی از مردم شیراز شب ها که برای نماز شب برمی خاسته همواره یک نقطه ای را نورانی و دارای چراغی روشن می دیده و برای او هر شب جمعه تکرار می شده تا اینکه مسوولان و امیران زمان در دوره دیلمیان این امر را بررسی و یک بدن سالم پیدا می کنند و از آنجا می فهمند که محل دفن حضرت احمد بن موسی (ع) بوده و علت نامگذاری به شاهچراغ نیز همین نورانی بودن قبرشان است.

حجت الاسلام رضوانی نسب در ادامه بیان داشت: نیاز است که زندگی و شخصیت احمد ابن موسی شاهچراغ به عنوان مدل و الگوی فرهنگی و دینی و یک رهبر در جامعه اسلامی بیان شود. در همه زمان ها این محبت به اهل بیت (ع) به گونه های مختلف از جمله زیارت، هدیه دادن، نذر کردن، برگزاری بزرگداشت های مذهبی و سرمایه گذاری ها ابراز شده که این روند شامل مرور زمان نشده و فزونی نیز یافته است. باید حقایق دینی و مذهبی، آشنایی با شخصیت و زوایای زندگی پیشوایان و

نوع نگاه آنان به جامعه محسوس تر شود تا برخی مشکلات جامعه کنونی کاهش یابد.

از احمد ابن موسی شاهچراغ (ع) در چهار مورد هجرت، جهاد، شهادت و ولایت مداری به عنوان الگوی برتر یاد شده است. فرهنگ ولایت مداری، دفاع از ولایت و پایمردی بر ارزش ها جزو درس های نسخ نشده اهل بیت (ع) است که از حضرت شاهچراغ (ع) در این زمینه ها به عنوان نمونه بارز اجتماعی یاد می شود.

این پژوهشگر امور دینی با اشاره به برخی باورها و اعتقادهای در باره حضرت شاهچراغ (ع) در میان مردم یادآور شد: این باورها به طور تقریبی ریشه در آموزه های دینی ما دارد و چون اولیای خدا مقرب به درگاه الهی هستند مردم برای آغاز و پایان زندگی دنیایی خود به امام زادگان از جمله احمد ابن موسی متوسل و از دعای خیر آنان بهره مند می شوند.

احترام به اهل بیت (ع)؛ جزو اصول زندگی شیعه است و واکنش و علاقه امروز جوانان به اهل بیت (ع) ارزشمند و بیانگر پذیرفتن سخن قرآن است که می فرماید: «مپندارید که شهیدان راه خدا مرده اند که آن ها زنده اند.»

حجت الاسلام رضوانی نسب در پایان مهم ترین وظیفه امت جامعه اسلامی را به درستی معرفی کردن جایگاه این بزرگواران در جامعه دانست و گفت: این شناخت باید طوری باشد تا افراط و تفریط در آن صورت نگیرد و یا مسایل روزمره به اشتباه در دین نفوذ نکند.

*گروه اطلاع رسانی (مریم همتی)